

Cuprins

ABREVIERI.....	5
CAPITOLUL VII. UNITATEA DE INFRAȚIUNE.....	9
§1. Considerații generale.....	9
§2. Infrațciunea simplă.....	10
§3. Unitatea naturală colectivă.....	11
3.1. Aspecte generale.....	11
3.2. Unitatea de acțiune.....	12
3.3. Omogenitatea juridică.....	15
3.4. Unitatea subiectului pasiv.....	17
3.4.1. Jurisprudența și doctrina sub imperiul Codului penal din 1969.....	17
3.4.2. Soluția Codului penal actual – unitatea de subiect pasiv.....	22
3.4.3. Decizia Curții Constituționale. Efecte.....	24
3.5. Forme de vinovăție. Tratament sancționator.....	27
§4. Infrațciunea continuă.....	28
4.1. Definiție.....	28
4.2. Condițiile de existență a infrațciunii continue.....	28
4.2.1. Existența unui act de executare care se prelungește în timp.....	29
4.2.2. Unitatea elementului subiectiv.....	36
4.3. Clasificarea infrațciunilor continue: infrațciuni continue permanente și infrațciuni continue succesive.....	37
4.4. Consumarea și epuizarea infrațciunii continue. Sancționarea infrațciunii continue.....	38
§5. Infrațciunea continuată.....	39
5.1. Definiție și natură juridică.....	39
5.2. Condițiile de existență a infrațciunii continuate.....	41
5.2.1. Pluralitate de acțiuni sau inacțiuni săvârșite la diferite intervale de timp.....	42
5.2.2. Omogenitatea juridică a acțiunilor sau inacțiunilor.....	44
5.2.3. Unitatea de subiect activ.....	47
5.2.4. Unitatea de subiect pasiv în cazul infrațciunilor contra persoanei.....	49
5.2.5. Unitatea de rezoluție infrațcțională.....	51
5.3. Infrațciuni care nu pot fi comise în formă continuată.....	55
5.3.1. Infrațciunile săvârșite din culpă.....	55
5.3.2. Infrațciunile cu rezultat indivizibil (definitiv).....	57
5.3.3. Infrațciunile de obicei.....	58
5.4. Tratamentul sancționator al infrațciunii continuate.....	59
§6. Infrațciunea complexă.....	61
6.1. Noțiune.....	61
6.2. Structură și formă de vinovăție.....	62

6.3. Condițiile de existență a infracțiunii complexe	63
6.3.1. Caracterul necesar al absorbției	63
6.3.2. Caracterul determinat sau determinabil al infracțiunii absorbite.....	64
6.3.3. Diferența de pericol social între cele două fapte	66
6.4. Formele infracțiunii complexe.....	66
6.5. Sancționarea infracțiunii complexe	71
§7. Infracțiunea de obicei.....	74
7.1. Definiția și condițiile de existență ale infracțiunii de obicei.....	74
7.1.1. Pluralitate de acte omogene comise în timp.....	75
7.1.2. Irelevanța penală individuală a actelor comise	76
7.1.3. Unitatea manifestării de voință.....	77
7.1.4. Unitatea subiectului.....	78
7.2. Consumarea și epuizarea infracțiunii de obicei.....	79
7.3. Sancționarea infracțiunii de obicei	80
7.4. Infracțiunile de simplă repetare	81
§8. Infracțiunea progresivă	82
CAPITOLUL VIII. PLURALITATEA DE INFRACTIUNI	86
<i>Secțiunea I. Definiția și formele pluralității de infracțiuni.....</i>	86
<i>Secțiunea a II-a. Concursul de infracțiuni</i>	88
§1. Definiția și condițiile de existență ale concursului de infracțiuni	88
1.1. Comiterea a două sau mai multor infracțiuni	88
1.2. Săvârșirea infracțiunilor de către aceeași persoană.....	89
1.3. Comiterea infracțiunilor înainte de a fi intervenit o hotărâre definitivă de condamnare pentru vreuna dintre ele	90
1.4. Cel puțin două dintre infracțiuni să poată atrage aplicarea unei pedepse	94
§2. Formele concursului de infracțiuni. Concursul formal (ideal) și concursul real.....	96
2.1. Unitatea de acțiune – criteriu de delimitare între concursul real și concursul formal (ideal)	97
2.2. Concursul formal (ideal)	102
2.3. Concursul real.....	108
2.3.1. Concursul real simplu	108
2.3.2. Concursul real caracterizat	110
§3. Sancționarea concursului de infracțiuni.....	115
3.1. Sisteme de sancționare a concursului de infracțiuni	115
3.1.1. Sistemul cumulului aritmetic.....	115
3.1.2. Sistemul absorbției	117
3.1.3. Sistemul cumulului juridic.....	119
3.2. Aplicarea pedepsei principale în caz de concurs de infracțiuni în dreptul penal român.....	119

3.2.1. Stabilirea pedepselor pentru faptele concurente	120
3.2.2. Determinarea pedepsei rezultante.....	121
3.2.3. Aplicarea pedepsei detențiunii pe viață în locul pedepsei închisorii.....	130
3.2.4. Aplicarea pedepsei principale în caz de judecare separată a infracțiunilor concurente	132
3.2.5. Recalcularea pedepsei în cazul concursului de infracțiuni	136
3.3. Aplicarea pedepselor complementare, accesorii și a măsurilor de siguranță în caz de concurs de infracțiuni	138
3.3.1. Aplicarea pedepselor complementare și accesorii.....	138
3.3.2. Aplicarea măsurilor de siguranță.....	141
<i>Secțiunea a III-a. Recidiva.....</i>	142
§1. Definiția, structura și formele recidivei	142
§2. Recidiva postcondamnatore	145
2.1. Definiție	145
2.2. Condițiile de existență a recidivei postcondamnatorei	145
2.2.1. Condițiile primului termen	145
2.2.2. Condițiile celui de-al doilea termen.....	151
2.3. Sancționarea recidivei postcondamnatorei.....	154
2.3.1. Determinarea pedepsei rezultante atunci când termenul al doilea este format dintr-o singură infracțiune	156
2.3.2. Determinarea pedepsei rezultante atunci când termenul al doilea este format dintr-un concurs de infracțiuni	159
§3. Recidiva postexecutorie	164
3.1. Definiție	164
3.2. Condițiile de existență a recidivei postexecutorii	164
3.2.1. Condițiile primului termen	164
3.2.2. Condițiile celui de-al doilea termen.....	167
3.3. Sancționarea recidivei postexecutorii	171
§4. Descoperirea ulterioară a stării de recidivă	177
§5. Recalcularea pedepsei pentru recidivă în cazul detențiunii pe viață.....	179
<i>Secțiunea a IV-a. Pluralitatea intermediară.....</i>	179
§1. Definiția, structura și condițiile de existență ale pluralității intermediare	179
§2. Sancționarea pluralității intermediare	181
 CAPITOLUL IX. AUTORATUL ȘI PARTICIPAȚIA.....	188
<i>Secțiunea I. Autoratul.....</i>	188
§1. Considerații introductive	188
§2. Formele autoratului.....	194
2.1. Autoratul individual	194
2.2. Coautoratul.....	199
2.2.1. Condițiile de existență a coautoratului.....	199

2.2.2. Limitele domeniului de incidență al coautoratului.....	208
2.3. Autoratul colectiv	211
2.3.1. Pluralitatea naturală	211
2.3.2. Pluralitatea constituită	214
2.4. Autoratul concomitent	216
<i>Secțiunea a II-a. Participația</i>	217
§1. Aspecte generale	217
1.1. Definiția participației	217
1.2. Fundamentul incriminării participației.....	218
1.3. Caracterul accesoriu al participației	219
1.4. Condițiile generale de existență a participației.....	220
1.4.1. Comiterea de către autor a unei fapte prevăzute de legea penală și nejustificate	221
1.4.2. Participarea ocazională a uneia sau mai multor persoane cu acte care excedează sferei acțiunii tipice.....	221
1.4.3. Existența unei legături subiective între autor și participanți	223
1.5. Formele participației. Clasificări	223
§2. Instigarea	225
2.1. Definiție și sferă de aplicare	225
2.2. Condițiile instigării	226
2.2.1. Să existe o activitate de determinare la comiterea unei fapte prevăzute de legea penală.....	226
2.2.2. Activitatea de determinare să fie realizată cu intenție	231
2.2.3. Săvârșirea faptei tipice de către autor	232
2.3. Forme ale instigării	234
§3. Complicitatea.....	235
3.1. Definiție și sferă de aplicare	235
3.2. Condițiile complicității.....	236
3.2.1. Să existe o activitate de înlesnire sau ajutor la comiterea, de către o altă persoană, a unei fapte prevăzute de legea penală	236
3.2.2. Activitatea complicelui să fie intenționată	240
3.2.3. Săvârșirea faptei tipice de către autor	242
3.3. Formele complicității.....	242
3.3.1. Complicitate materială și complicitate intelectuală	243
3.3.2. Complicitate anterioară și complicitate concomitentă	249
3.3.3. Complicitate prin acțiune și complicitate prin inacțiune.....	250
3.3.4. Complicitate nemijlocită (directă) și complicitate mijlocită (indirectă)	252
§4. Participația improprie.....	253
4.1. Aspecte generale	253
4.2. Modalitățile participației improprii	254
4.2.1. Modalitatea intenție și culpă	254

4.2.2. Modalitatea intenție și lipsă de vinovăție	257
<i>Secțiunea a III-a. Sancționarea autoratului și a participației</i>	260
§1. Aspecte generale	260
§2. Sancționarea participației proprii.....	262
§3. Influența circumstanțelor reale și personale în sancționarea autorului și a participanților	265
§4. Sancționarea participației improprie.....	271
§5. Împiedicarea de către un participant a consumării infracțiunii	272
5.1. Aspecte generale	272
5.2. Condițiile reținerii cauzei de nepedepsire	273
5.3. Efectele împiedicării consumării infracțiunii	276
CAPITOLUL X. PEDEPSELE APLICABILE PERSOANEI FIZICE	278
<i>Secțiunea I. Aspecte generale</i>	278
§1. Considerații generale. Sancțiunile de drept penal	278
§2. Pedepsa. Definiție.....	280
§3. Funcțiile pedepsei.....	281
3.1. Funcția retributivă	282
3.2. Funcția de intimidare.....	282
3.3. Funcția de reeducare.....	283
§4. Caracterele pedepsei.....	284
4.1. Caracterul legal al pedepsei.....	284
4.2. Caracterul personal al pedepsei	285
4.3. Caracterul adaptabil al pedepsei	285
4.4. Caracterul egal al pedepsei	285
4.5. Caracterul uman al pedepsei	286
§5. Clasificarea pedepselor	287
5.1. Pedepse principale, complementare și accesorii	287
5.2. Pedepse determinate și nedeterminate.....	288
5.3. Pedepse unice și alternative. Pedepse cumulative	290
<i>Secțiunea a II-a. Pedepsele principale</i>	291
§1. Preliminarii	291
§2. Detențiunea pe viață	291
2.1. Definiție. Regim	291
2.2. Neaplicarea detențiunii pe viață	293
2.3. Înlocuirea detențiunii pe viață.....	294
2.4. Pedepsa în caz de comutare sau înlocuire a detențiunii pe viață	296
§3. Închisoarea	297
3.1. Definiție. Limite	297
3.2. Regimul de executare	299
§4. Amenda	299
4.1. Definiție. Mod de determinare.....	299

4.2. Numărul zilelor-amendă. Limite generale. Limite speciale. Stabilire în concret.....	300
4.3. Suma corespunzătoare unei zile-amendă	302
4.4. Posibilitatea majorării limitelor speciale în cazul urmăririi obținerii unui folos patrimonial	306
4.5. Amenda care însoțește pedeapsa închisorii.....	307
4.5.1. Preliminarii. Istoric.....	307
4.5.2. Rațiunea reglementării. Sfera infracțiunilor	308
4.5.3. Stabilirea amenzii.....	309
4.6. Executarea pedepsei amenzii	311
4.7. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii	312
4.7.1. Rațiunea reglementării actuale	312
4.7.2. Condițiile pentru a opera înlocuirea.....	313
4.7.3. Cazul amenzii care însoțește pedeapsa închisorii. Cazul amenzii aplicate în condițiile unei pluralități de infracțiuni.....	316
4.8. Executarea amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității.....	317
4.8.1. Rațiunea instituției	317
4.8.2. Condițiile dispunerii executării amenzii prin prestarea muncii neremunerate.....	317
4.8.3. Cazul amenzii care a însoțit pedeapsa închisorii	320
4.8.4. Încetarea obligației de a presta muncă neremunerată în folosul comunității.....	320
4.8.5. Înlocuirea zilelor-amendă neexecutate prin muncă în folosul comunității cu pedeapsa închisorii.....	320
<i>Secțiunea a III-a. Pedepsele accesorii</i>	323
§1. Preliminarii	323
§2. Condiții de dispunere	324
2.1. Pedeapsa închisorii	325
2.2. Pedeapsa detențiunii pe viață	326
2.3. Cazul pedepsei amenzii înlocuite cu închisoarea	327
§3. Durata executării pedepsei accesorii	327
§4. Executarea pedepsei accesorii	329
§5. Sancțiunea în cazul nerespectării pedepselor accesorii.....	330
<i>Secțiunea a IV-a. Pedepsele complementare</i>	330
§1. Aspecte generale	330
§2. Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.....	331
2.1. Regim de aplicare	331
2.2. Pedeapsa principală pe lângă care se aplică	332
2.3. Durata executării	333
2.4. Conținutul pedepsei	333
2.5. Individualizarea judiciară a pedepsei	351

2.6. Executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.....	352
§3. Pedepsa complementară a degradării militare	357
§4. Publicarea hotărârii de condamnare.....	359
§5. Sancțiunea în cazul nerespectării pedepselor complementare	360
<i>Secțiunea a V-a. Calculul duratei pedepselor</i>	<i>361</i>
§1. Aspecte generale	361
§2. Durata executării	361
§3. Computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate.....	362
§4. Computarea pedepselor și măsurilor preventive executate în afara țării	364
CAPITOLUL XI. INDIVIDUALIZAREA JUDICIARĂ A PEDEPSELOR.....	367
§1. Preliminarii. Noțiune. Sistematizare.....	367
§2. Individualizarea judiciară a pedepsei. Criteriile generale de individualizare	369
2.1. Noțiune	369
2.2. Criteriile generale de individualizare.....	370
2.3. Alte criterii de individualizare.....	381
2.4. Valorificarea criteriilor de individualizare	381
§3. Circumstanțele – noțiune și clasificare.....	383
3.1. Noțiune	383
3.2. Clasificare.....	385
§4. Circumstanțele atenuante	388
4.1. Terminologie.....	388
4.2. Circumstanțele atenuante legale generale	388
4.2.1. Starea de provocare.....	388
4.2.2. Depășirea limitelor legitimei apărări	402
4.2.3. Depășirea limitelor stării de necesitate	405
4.2.4. Acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune.....	407
4.3. Circumstanțele atenuante judiciare	411
4.4. Efectele circumstanțelor atenuante	415
§5. Circumstanțele agravante	418
5.1. Aspecte generale	418
5.2. Conținutul circumstanțelor agravante legale generale.....	418
5.3. Efectele circumstanțelor agravante	439
§6. Concursul între cauzele de agravare și de atenuare a pedepsei.....	441
6.1. Precizări terminologice. Cauze. Stări. Circumstanțe. Forme	442
6.1.1. Stări și circumstanțe	442
6.1.2. Forme atenuate și forme calificate ale infracțiunilor	443
6.2. Concursul de cauze de atenuare	445
6.3. Concursul de cauze de agravare.....	446
6.4. Concursul de cauze de atenuare sau de agravare.....	447

CAPITOLUL XII. INDIVIDUALIZAREA JUDICIARĂ A EXECUTĂRII PEDEPSELOR.....	450
<i>Secțiunea I. Preliminarii. Precizări terminologice. Natură juridică. Definiție</i>	450
§1. Preliminarii	450
§2. Terminologie.....	452
§3. Natură juridică.....	454
§4. Definiție	458
<i>Secțiunea a II-a. Renunțarea la aplicarea pedepsei</i>	459
§1. Definiție	459
§2. Condiții	460
2.1. Condițiile cu privire la infracțiune	461
2.2. Condițiile cu privire la infractor	467
§3. Avertismentul	477
§4. Efectele renunțării la aplicarea pedepsei.....	478
§5. Anularea renunțării la aplicarea pedepsei	481
5.1. Condiții pentru dispunerea anulării.....	481
5.2. Efectele anulării renunțării la aplicarea pedepsei	485
<i>Secțiunea a III-a. Amânarea aplicării pedepsei</i>	487
§1. Definiție	487
§2. Condiții	488
2.1. Condițiile cu privire la infracțiune	488
2.2. Condițiile cu privire la infractor	490
§3. Regimul amânării aplicării pedepsei	497
3.1. Termenul de supraveghere	497
3.2. Măsuri de supraveghere.....	498
3.3. Obligații.....	499
3.4. Obligațiile civile.....	505
§4. Efectele amânării aplicării pedepsei.....	506
4.1. Efectele imediate ale dispunerii amânării aplicării pedepsei.....	507
4.2. Efectele definitive ale amânării aplicării pedepsei.....	508
§5. Revocarea amânării	513
5.1. Revocarea obligatorie.....	513
5.2. Revocarea facultativă	523
5.3. Efectele revocării	524
§6. Anularea amânării aplicării pedepsei	526
6.1. Preliminarii	526
6.2. Condiții pentru dispunerea anulării.....	527
6.3. Efectele anulării	530
<i>Secțiunea a IV-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere</i>	535
§1. Definiție	535
§2. Condiții	535
2.1. Condițiile cu privire la infracțiune	536
2.2. Condițiile cu privire la infractor	539

§3. Regimul suspendării executării pedepsei sub supraveghere	546
3.1. Termenul de supraveghere	546
3.2. Măsurile de supraveghere	547
3.3. Obligații	548
3.4. Obligații civile	550
§4. Efectele suspendării executării pedepsei sub supraveghere	550
4.1. Efectele imediate ale suspendării executării pedepsei sub supraveghere	550
4.2. Efectele definitive ale suspendării executării pedepsei sub supraveghere	553
§5. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	557
5.1. Revocarea obligatorie	557
5.2. Revocarea facultativă	561
5.3. Efectele revocării	562
§6. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	566
6.1. Preliminarii	566
6.2. Condiții	567
6.3. Efectele anulării	570
<i>Secțiunea a V-a. Liberarea condiționată</i>	576
§1. Definiție. Natură juridică	576
1.1. Definiție	576
1.2. Natură juridică	576
§2. Condițiile pentru acordarea liberării condiționate	578
2.1. Liberarea condiționată din executarea pedepsei detențiunii pe viață	578
2.2. Liberarea condiționată din executarea pedepsei închisorii	581
2.3. Liberarea condiționată în cazul condamnaților de peste 60 de ani	584
2.4. Procedura acordării liberării condiționate	585
2.5. Examinarea condițiilor de oportunitate pentru acordarea liberării condiționate	586
§3. Regim	587
3.1. Termenul de supraveghere	587
3.2. Măsurile de supraveghere	588
3.3. Obligații	589
3.4. Supravegherea condamnatului	590
3.5. Modificarea sau încetarea obligațiilor	590
§4. Efectele liberării condiționate	591
4.1. Efecte imediate	591
4.2. Efecte definitive	591
§5. Revocarea liberării condiționate	595
§6. Anularea liberării condiționate	601
6.1. Condițiile anulării	601
6.2. Efectele anulării	604

Florin STRETEANU

Daniel NIȚU

DREPT PENAL

Partea generală

Vol. II

Florin STRETEANU

Daniel NIȚU

DREPT PENAL

Partea generală

Vol. II

Universul Juridic

București

-2018-

CAPITOLUL VII

UNITATEA DE INFRAȚIUNE

§1. Considerații generale

537. Codul nostru penal nu conține o definiție a unității de infracțiune și nici nu dă o reglementare completă a formelor acesteia, menționând doar unele dintre formele unității legale.

După cum sugerează însăși denumirea, *unitatea de infracțiune* este prezentă atunci când activitatea desfășurată de inculpat se încadrează complet și exact în tiparul unei norme de incriminare. Doctrina noastră mai veche a arătat că, dacă activitatea infractorului acoperă conținutul legal al unei infracțiuni fără lipsă și fără surplus, atunci avem unitate de infracțiune, iar dacă, în afară de acoperirea acestui conținut, rămâne un surplus care acoperă încă o dată sau de mai multe ori același conținut legal sau un altul, vom avea pluralitate de infracțiuni. Va exista, de asemenea, unitate de infracțiune atunci când, deși au rămas în afara tiparului unei norme de incriminare unele date de fapt, acestea nu pot alcătui conținutul vreunei alte infracțiuni¹. Spre exemplu, dacă X trage un foc de armă și îl ucide pe Y, fapta sa se va încadra perfect în conținutul infracțiunii de omor. Dacă însă, în afară de uciderea lui Y, autorul îl rănește și pe Z cu același foc de armă, va exista un surplus, care nu se mai încadrează în conținutul primei infracțiuni de omor, ci în conținutul unei alte infracțiuni (contra integrității fizice sau a vieții, după caz), determinând astfel existența unei pluralități. Vom vedea însă în secțiunile următoare că acest criteriu nu este în măsură să ducă întotdeauna la o corectă delimitare între ipotezele de unitate și pluralitate de infracțiuni, pentru aceasta fiind necesar să recurgem și la elemente suplimentare de diferențiere, pe care le vom evidenția cu prilejul analizei formelor de unitate infracțională.

În ceea ce privește formele unității de infracțiune, în doctrina mai veche se făcea distincție între trei categorii²: *unitatea naturală*, care se constituie în mod firesc, fiind determinată de însăși natura actului de executare; *unitatea legală*, care este creată de legiuitor prin reunirea în conținutul unei singure infracțiuni a mai multor acțiuni care altfel ar da naștere unei pluralități; *unitatea judiciară*, care reprezintă o creație a practicii judiciare, judecătorul fiind cel care reunește două sau mai multe acțiuni pe care le sancționează ca infracțiune unică. Deși unitatea judiciară este admisă și astăzi în unele sisteme de

¹ Tr. Pop, *Drept penal comparat. Partea generală*, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1923, vol. II, p. 599; V. Dongoroz, *Drept penal*, București, 1939, p. 325.

² Tr. Pop, *op. cit.*, p. 600.

drept, mai ales în materia infracțiunii continuate¹, în absența unui text de lege care să o prevadă, doctrina noastră actuală se arată ostilă acestui procedeu.

De aceea, se poate spune că, *de lege lata*, putem vorbi în dreptul nostru de două forme ale unității de infracțiune: *unitatea naturală* și, respectiv, *unitatea legală*. Fiecare dintre cele două forme subsumează, la rândul său, mai multe categorii de infracțiuni. Astfel, în cadrul *unității naturale* se includ: *infracțiunea simplă*, *unitatea naturală colectivă*, *infracțiunea continuă*. *Unitatea legală* de infracțiune cuprinde: *infracțiunea continuată*, *infracțiunea complexă*, *infracțiunea de obicei* și pe cea *de simplă repetare*, respectiv *infracțiunea progresivă*. În doctrină s-a subliniat însă, pe bună dreptate, că diversele forme pe care le poate îmbrăca unitatea infracțională nu sunt, de regulă, incompatibile², astfel că uneori o infracțiune complexă poate fi comisă în mod continuat sau poate fi progresivă.

În cele ce urmează vom examina fiecare dintre aceste categorii de infracțiuni.

§2. Infracțiunea simplă

538. *Infracțiunea simplă* este, de regulă, definită ca fiind cea formă a unității naturale de infracțiune caracterizată de o singură acțiune, care produce un singur rezultat și completează conținutul legal al unei singure norme de incriminare³. În cazul acestei forme de unitate este suficient un singur act de executare pentru a consuma și epuiza infracțiunea. Spre exemplu, se trage un singur foc de armă asupra victimei și aceasta decedează pe loc.

Sub aspect subiectiv, infracțiunea simplă se poate comite cu oricare dintre formele de vinovăție reglementate de lege. Astfel, infracțiunea simplă poate fi caracterizată nu doar de intenție (ca în exemplul de mai sus), dar și de intenție depășită (autorul îi aplică victimei o lovitură cu pumnul, aceasta se dezechilibrează și cade, suferind un traumatism cranian și decedând pe loc) sau de culpă (un accident de circulație în care victima este lovită și decedează imediat).

Datorită structurii ei, infracțiunea simplă nu ridică probleme nici în ceea ce privește delimitarea sa față de alte forme ale unității de infracțiune și nici în ceea ce privește delimitarea față de pluralitatea de infracțiuni. Majoritatea infracțiunilor prevăzute de legislația penală sunt infracțiuni simple și se sancționează cu pedeapsa prevăzută de norma de incriminare.

¹ Spre exemplu, în dreptul francez, deși nu există o reglementare legală a infracțiunii continuate, totuși jurisprudența admite încadrarea ca infracțiune unică a unei pluralități de acțiuni comise în baza aceleiași rezoluții infracționale și susceptibile de aceeași încadrare juridică. A se vedea: G. Stefani, G. Levasseur, B. Bouloc, *Droit pénal général*, Dalloz, Paris, 1995, pp. 188-189; F. Desportes, F. Le Gunehec, *Droit pénal général*, Ed. Economica, Paris, 2004, pp. 394-395; E. Dreyer, *Droit pénal général*, Ed. Lexis Nexis, Paris, 2016, pp. 554-556.

² V. Papadopol, D. Pavel, *Formele unității infracționale în dreptul penal român*, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., București, 1992, p. 22.

³ Tr. Pop, *op. cit.*, p. 601.

§3. Unitatea naturală colectivă

3.1. Aspecte generale

539. Ipotezele de unitate naturală colectivă sunt tratate de majoritatea doctrinei în cadrul infracțiunii simple, considerându-se că este indiferent dacă acțiunea care intră în structura acesteia din urmă se compune dintr-un singur act de executare sau din mai multe acte¹. Nu intenționăm să punem în vreun fel sub semnul îndoielii această manieră de abordare, admitând că, în cele din urmă, unitatea naturală colectivă este o modalitate a infracțiunii simple. Cu toate acestea, preferăm să tratăm în mod distinct ipoteza unității naturale colective, date fiind particularitățile acesteia și dificultățile întâmpinate în demersul delimitării ei față de alte forme ale unității de infracțiuni (în special față de infracțiunea continuată) sau față de pluralitatea de infracțiuni.

Unitatea naturală colectivă poate fi definită ca acea formă a unității naturale de infracțiune caracterizată de faptul că acțiunea care intră în structura sa se compune dintr-o pluralitate de acte materiale. Spre exemplu, o infracțiune de lovire sau alte violențe (art. 193 C.pen.) se comite prin aplicarea mai multor lovituri victimei sau o infracțiune de purtare abuzivă [art. 296 alin. (1) C.pen.] se săvârșește prin adresarea mai multor expresii jignitoare față de o persoană de către funcționarul aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Problema delimitării unității naturale colective față de alte forme ale unității de infracțiune sau față de pluralitatea de infracțiuni se reduce la delimitarea dintre noțiunile de *act* și *acțiune*. Cu alte cuvinte, trebuie stabilit când o pluralitate de acte materiale se contopesc în structura unei acțiuni unice (unitate naturală colectivă) și când ele devin acțiuni autonome (infracțiune continuată sau concurs de infracțiuni).

În primul rând, trebuie exclusă posibilitatea identificării acțiunii cu o mișcare corporală sau cu un rezultat. Astfel, chiar o acțiune simplă se poate compune din mai multe mișcări corporale – spre exemplu, împușcarea unei persoane presupune luarea armei, încărcarea acesteia, țintirea și apăsarea pe trăgaci – sau poate produce mai multe rezultate – de pildă, aruncarea unei grenade este o acțiune unică, dar poate cauza moartea mai multor persoane, distrugerea unor bunuri etc.

În literatura noastră de specialitate s-a considerat că elementele care permit integrarea unor acte materiale multiple în structura unei acțiuni unice sunt *existența unei intenții unice*, *continuitatea materială de execuție* și, respectiv, *subsumarea lor unei încadrări juridice unice*².

¹ V. Dongoroz, *op. cit.*, p. 326; C. Bulai, B.N. Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 499; C. Mitrache, C. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 299; V. Pașca, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 310. Alți autori preferă să consacre o secțiune distinctă unității naturale colective, subsumând-o însă infracțiunii simple. A se vedea M.-I. Mărculescu-Michinici, M. Dunea, *Drept penal. Partea generală. Curs teoretic în domeniul licenței*, Ed. Hamangiu, București, 2017, vol. I, pp. 702-703.

² V. Papadopol, D. Pavel, *op. cit.*, p. 39.

O primă remarcă pe care o considerăm necesară în acest context vizează susținerea privind necesitatea unei intenții unice. Astfel formulată, condiția pare a limita sfera unității naturale colective la infracțiunile intenționate, ceea ce, în opinia noastră, nu ar fi cazul. Să presupunem, spre exemplu, că o persoană, făcând curățenie pe terasă, aruncă mai multe obiecte pe care ulterior voia să le transporte la locul destinat colectării deșeurilor. Dacă două dintre aceste obiecte lovesc aceeași persoană, vom avea două infracțiuni de vătămare corporală din culpă? Evident că nu, în realitate fiind vorba de o singură infracțiune, în forma unității naturale colective. Astfel, credem că și unitatea naturală colectivă, la fel ca infracțiunea simplă, este susceptibilă de comitere cu orice formă de vinovăție.

În același timp, credem că se impune o distincție între condițiile de existență a unității de acțiune și condițiile de existență a unității naturale colective. Unitatea acțiunii este doar una dintre condițiile de existență a unității naturale colective, dar ea se analizează, în egală măsură, și în cadrul altor instituții, cum este cazul concursului de infracțiuni.

În opinia noastră, condițiile de existență a unității naturale de infracțiune sunt: *unitatea de acțiune*, *omogenitatea juridică* și, respectiv, *unitatea subiectului pasiv* (în cazul infracțiunilor contra persoanei).

3.2. Unitatea de acțiune

540. În evaluarea unității sau pluralității de acțiuni înțelegem să pornim de la conceptul dezvoltat de doctrina și jurisprudența germană – așa-numita *unitate naturală de acțiune*. Potrivit acestei concepții, o pluralitate de acte componente constituie o unitate de acțiune când diferitele acte parțiale au fost determinate de o *manifestare de voință unitară* și se găsesc într-o *conexiune spațio-temporală* atât de strânsă, încât sunt percepute ca o unitate de către un observator imparțial¹. Din această perspectivă, unitatea acțiunii apare, așadar, ca un element extrinsec și preexistent dreptului, astfel că în procesul de evaluare în această etapă nu se are în vedere norma de incriminare.

¹ H.H. Jescheck, T. Weigend, *Tratado de derecho penal* (traducere din limba germană), Ed. Comares, Granada, 2002, p. 767. A se vedea, pentru o sinteză a acestor opinii: J.A. Choclán Montalvo, *El delito continuado*, Ed. Marcial Pons, Madrid, 1997, p. 110; E. Bacigalupo, *Principios de derecho penal. Parte general*, Ed. Akal, Madrid, 1998, pp. 428-429. Trebuie însă subliniat că au fost dezvoltate și alte teorii în jurul acestei probleme. Astfel, potrivit unui alt curent doctrinar, se consideră că nu este posibil a se face abstracție de prevederile normei-tip, astfel că unitatea de acțiune nu este determinată în mod exclusiv printr-o evaluare naturală, prejudicială, având în vedere finalitatea acțiunii, ci și prin raportare la norma legală aplicabilă în fiecare caz. A se vedea și J. Cerezo Mir, *Curso de derecho penal español*, Ed. Tecnos, Madrid, vol. III, 2001, pp. 289-290; A. Calderón, J.A. Choclán, *Derecho penal. Parte general*, Ed. Bosch, Barcelona, 2001, p. 418. Prin excepție, credem și noi că în cazul infracțiunii cu conținut alternativ trebuie avut în vedere și acest criteriu, așa cum vom arăta cu prilejul analizei condiției omogenității materiale a actelor comise.

Pornind de aici, suntem de părere că existența unității de acțiune depinde de îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții: a) *unitatea manifestării de voință*; b) *unitatea spațio-temporală*; c) *omogenitatea materială a actelor*.

a) Unitatea manifestării de voință

541. Această condiție nu se analizează prin raportare la elementul subiectiv cerut de o normă de incriminare, ci luând în considerare *scopul acțiunii desfășurate de către autor*. Spre exemplu, atunci când cineva își propune să curețe balconul și, pentru a scăpa de diversele obiecte depozitate acolo, le aruncă peste balustradă, ceea ce interesează pentru a stabili unitatea acțiunii nu este poziția sa subiectivă în raport cu rezultatele care s-ar putea produce (rănirea unei persoane, avarierea unor autoturisme parcate în preajmă), ci finalitatea acțiunii desfășurate, în cazul nostru, evacuarea bunurilor de pe balcon. Dacă această finalitate rămâne unitară, acoperind toate actele comise (este vorba de fiecare act de aruncare a unui obiect peste balustradă), acțiunea va fi unică. Dacă însă, în cursul respectivei activități, autorul vede la un moment dat trecând pe sub balcon o persoană cu care se afla în relații de dușmănie și aruncă un obiect pentru a o lovi, actul respectiv nu se mai încadrează în structura aceleiași acțiuni cu celelalte, pentru că el are la bază o altă manifestare de voință, o altă finalitate (actul nu a mai fost determinat de voința de a curăța balconul, ci de voința de a-l lovi pe cel care trecea).

Tot astfel, în ipoteza în care, după comiterea unei infracțiuni, infractorul este pe cale de a fi prins și imobilizat de alte persoane, dacă el va exercita violențe asupra mai multora dintre acestea în scopul de a-și asigura scăparea, vom avea o acțiune unică. Dacă însă, în aceeași împrejurare, în timp ce încerca să scape, vede că unul dintre cei prezenți are asupra sa un bun de valoare și exercită violențe în scopul de a-l sustrage, actul de violență în cauză iese din structura acțiunii, el având la bază o altă manifestare de voință.

b) Unitatea spațio-temporală

542. Denumită și *unitate a procesului execuțional*, această condiție presupune ca actele de executare susceptibile de încadrare în conținutul aceleiași infracțiuni să fie comise în același loc și într-un interval scurt de timp. Cu alte cuvinte, actele trebuie săvârșite într-o succesiune neîntreruptă.

Această condiție nu exclude însă orice întrerupere a actului de executare propriu-zis. O întrerupere nu afectează unitatea acțiunii în măsura în care ea este firească, fiind cerută de însăși natura infracțiunii sau de modul în care a fost concepută executarea. De pildă, va exista o unitate de acțiune atunci când o persoană sustrage bunuri din apartamentul unui vecin și face mai multe drumuri între apartamentul vecinului și apartamentul său pentru a transporta bunurile sustrate¹. Dacă intervalul scurs între actele de sustragere succesive nu depășește timpul necesar transportului fiecărui grup de bunuri sustrate, unitatea acțiunii nu va fi afectată. Dacă însă între două

¹ Trib. jud. Hunedoara, dec. pen. nr. 494/1977, în *Repertoriu II*, p. 167. În același sens: C. Ap. București, s. I pen., dec. nr. 705/1997, în *Culegere VIII*, p. 387; C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 272/1998, în *Culegere IX*, pp. 159-160.

transporturi inculpatul desfășoară și alte activități (doarme, merge la cumpărături etc.), nu va mai exista o unitate a procesului execuțional și deci vom fi în prezența mai multor acțiuni.

Tot astfel, se reține o singură acțiune, compusă din două acte, atunci când inculpatul întreține două raporturi sexuale prin constrângere cu victima la interval scurt de timp¹. Este evident că în acest caz o eventuală întrerupere între actele succesive este firească, fiind determinată de însuși specificul infracțiunii în cauză.

Caracterul firesc al întreruperilor este o chestiune de fapt pe care instanța o va aprecia având în vedere toate datele speței concrete, neputând fi stabilite *a priori* limite temporale în acest sens.

c) Omogenitatea materială a actelor comise

543. Această condiție se impune datorită faptului că, uneori, pe baza aceleiași motivații subiective și în cadrul unui proces execuțional unic, se poate comite o mare varietate de acte, care însă nu pot fi în niciun caz subsumate unei acțiuni unice. Spre exemplu, autorul își propune să sustragă bunuri din locuința unei persoane. Dacă, în acest scop, el ucide câinele de pază, pătrunde în casă și, în final, sustrage bunurile, vom avea trei acte de executare distincte, dar este greu de susținut că ele ar putea fi incluse în sfera unei acțiuni unice. De aceea, vor fi susceptibile de reunire într-o acțiune unică numai acele acte de executare care prezintă o omogenitate materială, cu alte cuvinte, sunt toate acte de aceeași natură (acte de violență, acte de sustragere, acte de amenințare etc.).

Ceea ce interesează în acest context este doar *omogenitatea actelor în materialitatea lor*, făcând abstracție de rezultatele pe care fiecare dintre ele le-a produs. Spre exemplu, o persoană, cu intenția de a o lovi pe alta, aruncă succesiv mai multe pietre în direcția ei. Vom avea o singură acțiune, care cuprinde toate actele, pentru că există o manifestare de voință unică, există un proces execuțional unic și, în plus, este îndeplinită condiția omogenității materiale (fiecare act este identic cu celelalte, constând în aruncarea unei pietre). Unitatea acțiunii nu se analizează în raport cu rezultatele produse, astfel că ea nu va fi afectată chiar dacă, din 5 pietre aruncate, una a nimerit victima, provocându-i o vătămare corporală, trei nu au atins nicio țintă, iar una a lovit un autoturism parcat, provocându-i avarii.

Rezultatele produse de diferitele acte vor fi avute însă în vedere cu ocazia analizării unității sau pluralității *de infracțiune*, așa cum vom vedea în cele ce urmează.

Omogenitatea materială a actelor de executare nu trebuie interpretată însă într-o manieră rigidă – în sensul că toate actele trebuie să fie identice –, ea urmând a se aprecia în sens larg, pe baza naturii actelor. Astfel, condiția omogenității materiale este îndeplinită atunci când toate actele comise sunt acte de violență, indiferent că unele s-au comis prin lovire cu pumnul, altele prin izbirea victimei cu un corp dur, iar altele prin folosirea unui cuțit.

¹ Trib. jud. Constanța, dec. pen. nr. 1322/1980 în *Repertoriu III*, p. 287. În același sens, Trib. jud. Timiș, dec. pen. nr. 416/1983, în *Repertoriu III*, p. 253. Aceasta este și orientarea majoritară a doctrinei și jurisprudenței spaniole. A se vedea J.A. Choclán Montalvo, *op. cit.*, pp. 125-126.